

Nordens barn Unge gjør en forskjell!

Nordens Velferdssenter

Inspirasjonshefte

Resultater fra prosjektet «Tidige insatser för familjer»

norden

Nordens Välfärdscenter

Nordens barn – Unge gjør en forskjell!

Utgiver:

Nordens Välfärdscenter

www.nordicwelfare.org

© november 2012

Redaktører: Kristin Marklund, prosjektleder for
«Tidiga insatser för familjer», og Nino Simic

Hovedforfattere: Karin Källsmyr og Ina Nergård

Øvrige forfattere: Kristin Marklund, Nino Simic og
Peter Irgens

Ansvarlig utgiver: Ewa Persson Göransson

Illustrasjoner: Helena Halvarsson

Grafisk design: www.aasebie.no

Trykk: Ineko

ISBN: 978-87-7919-076-4

Opplag: 800

**Nordens Välfärdscenter
Sverige**

Box 22028, SE-104 22 Stockholm, Sverige

Besøksadresse: Hantverkargatan 29

Tlf.: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

**Nordens Velfærdscenter
Danmark**

Slotsgade 8, DK-9330 Dronninglund, Danmark

Tlf.: +45 96 47 16 00

nvcdk@nordicwelfare.org

**Nordens Välfärdscenter
Finland**

Topeliusgatan 41 a A, FI-00250 Helsinki, Finland

Tlf.: + 358 (0)40-0612015

nvcfi@nordicwelfare.org

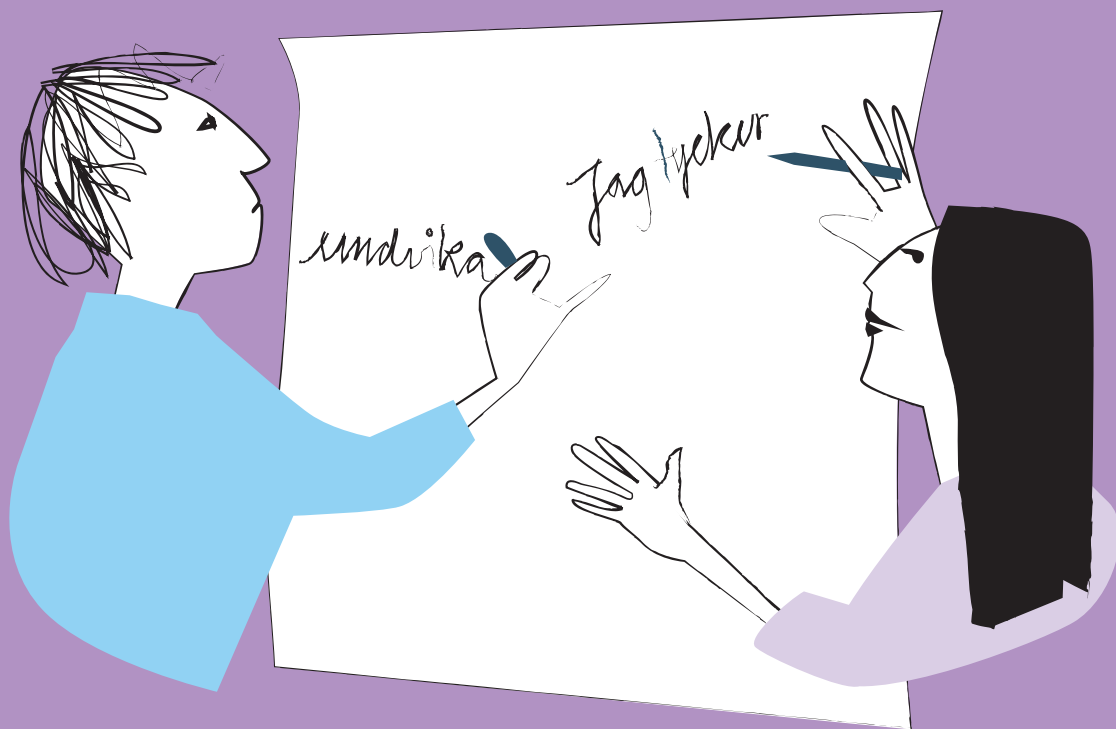
Rapporten kan bestilles i papirformat eller lastes ned på:

www.nordicwelfare.org

under «Publikationer».

I digitalt format finnes heftet på
svensk, dansk, finsk, norsk, islandsk og engelsk.

Nordens barn

Du holder nå i hånden del 3 av rapporten til prosjektet «Tidiga insatser för familjer».

Prosjektet er en del av Nordisk ministerråds satsing i 2011 og 2012 på området «Tidlig forebyggende intervensjoner overfor familier i risiko for sosial marginalisering». Som følge av prioriteringen fikk Nordens Velferdssenter i oppdrag å drive dette prosjektet. Formålet er å spre forskningsresultater, kunnskap om gode eksempler og skape nordiske nettverk.

Prosjektet har fire fokusområder: Aktuell forskning om risiko- og beskyttelsesfaktorer, Lovende eksempler på tidlige intervensjoner i Norden, Forenklet tilgang til tjenester og La barnas stemme høres!

Del 3 av rapporten – Unge gjør en forskjell! – presenterer en metode for å fremheve barn og unges stemme i samfunnsdebatten og beslutningstakingen. Hftet inneholder også en film som viser hvordan metoden gjennomføres i praksis.

Forord	6
Innledning	9

DEL 1

METODER FOR DELTAKELSE 10

Å PLANLEGGE FOR DELTAKELSE	11
Invitasjon og informasjon	11
Samlingen	11
Velkommen – og hvorfor er vi her?	12
Hvem er vi som er med	12
Få i gang tanker og en god dialog	13
Konkrete råd og ideer	13
Kartlegge problemer og finne forslag til løsninger	14
Formidle budskapet sitt	15
Oppfølging	17

DEL 2

DE UNGES STEMME 18

RELASJONER 19

TIDLIG HJELP	20
Når mine foreldre trenger hjelp til å være foreldre	21
Når jeg ikke kan bo hos mamma eller pappa	22
Omsorgsovertakelse	23
Når man bor i fosterhjem eller på institusjon	24
Informasjon.....	28
Stigmatisering og tabuer	29
Deltakelse og medvirkning.....	30
Å møte andre i samme situasjon.....	32

DET ALLER VIKTIGSTE 33

DEL 3

ANDRE EKSEMPLER 34

DE 4 ÅRSTIDER, DANMARK 35

Mentorene gjør en forskjell! 35

De 4 Årstider 35

Mentoropplæring 36

BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET, BRIS, SVERIGE 36

Barns stemmer via hjelpelinjer for barn 36

BRIS 36

Barns stemmer 36

Et unikt grunnlag for arbeidet for barns rettigheter 37

Resultater i praksis 38

FORENINGEN PESÄPUU, FINLAND 39

Unge deltar i utviklingen 39

norden

Nordens Velfärdscenter

Det er PARADISET, skriver en av de ungdommene som har vært med på en samling i Norge. Å ha en tøff oppvekst med foreldre som har problemer med misbruk, psykisk sykdom eller å være utsatt på annet vis med hensyn til venner, i skolen, kan gjøre at livet føles veldig ENSOMT. Ingen andre har det som jeg, alle andre har det så lett ...

Å få være en del av en større sammenheng og få dele tankene sine med andre kan bety mye. Så mye at en av ungdommene beskriver det som PARADISET. Vi ønsker med dette inspirasjonsheftet å gå et skritt videre og la ungdommer bli hørt av dem som beslutter.

Ungdommenes forslag til politikere.

En dialog på like vilkår.

Fra objekt til subjekt.

Ungdommer som har vokst opp under tøffe forhold er på en måte mer erfarne enn andre ungdommer. Mange ganger har de vært nødt til å gå inn som foreldre for sine foreldre og søsken og fremfor alt klare seg selv. La barn være barn, sier en av ungdommene.

I inspirasjonsheftet «Unge gjør en forskjell» kan du lese om ungdommenes forslag til tidlig støtte til barn og unge. Vi utarbeider også en manual for hva man konkret kan gjøre hvis man vil at barn og unge skal være med og påvirke beslutninger i samfunnet. De nordiske landene har lenge vært en drivkraft i arbeidet med å virkeliggjøre FNs barnekonvensjon. Norge er kommet lengst, her er barnekonvensjonen godkjent som lov. Barna er vår fremtid, og vi bør med alle midler gjøre ungdommer delaktige i samfunnet.

Nordens Velferdssenter takker alle ungdommer som har deltatt på samlingene i Norge, Danmark og Finland. Vi håper at deres kloke og velbegrunnede forslag og synspunkter kan inspirere politikere og beslutningstakere.

Den nordiske velferdsmodellen bygger på at vi i fellesskap tar ansvar for velferden i samfunnet. I fremtiden innebærer dette at også disse ungdommene føler seg delaktige og vil bidra til samfunnsutviklingen.

Innledning

I prosjektet «Barnens röst» har vi invitert ungdommer fra Sverige, Norge, Finland og Danmark til tre samlinger. Felles for dem alle er at de har vært «kunder» hos barneverntjenesten i sine respektive land. Noen har bodd i fosterhjem eller på institusjon, en del er blitt boende hos mamma eller pappa og fått god hjelp og støtte, andre er blitt boende hjemme, til tross for at de selv i etterkant mener at de burde ha vært plassert utenfor hjemmet.

Målet med samlingene var å be dem om ideer og forslag til hvordan man tidligst mulig, og på best mulig måte, kan hjelpe barn som lever i utsatte familier. Hva kan vi som jobber med, eller planlegger for barn og unges oppvekstvilkår lære av ungdommenes dyrekjøpte erfaringer? Hvordan kan vi lære av deres eksempler på god omsorg i offentlig regi – eller mangel på sådan – for å forsikre oss om at alle barn som vokser opp i de nordiske landene skal ha en oppvekst som er preget av trygghet, omsorg og delaktighet?

Både resultatet fra samlingene og de metodene vi har brukt presenteres i dette heftet. Forhåpentligvis kan det være til inspirasjon for deg som vil jobbe med å involvere barn og ungdom i saker som angår dem.

Flere organisasjoner har deltatt i arbeidet med «Barnens röst»:

- De 4 Årstider, Danmark
- BRIS, Sverige
- Pesäpuu, Finland
- Voksne for Barn, Norge

Metoder for deltakelse

Den bærende tanken i denne måten å arbeide på er at et ungt menneske er ekspert på sin situasjon og kan dele erfaringer fra møter med for eksempel barneverntjenesten. De som arbeider med barn og ungdom kan benytte seg av denne erfaringsbaserte kunnskapen for å skape en bedre virksomhet. Et bredere beslutningsgrunnlag bidrar til godt underbygde beslutninger, og det kan bli enklere å utføre konsekvensanalyser av tenkte beslutninger som berører barn.

Det grunnleggende er å være undrende, nysgjerrig og lytte på alvor. Den voksnes meninger og vurderinger legges til side. Vi stiller åpne spørsmål som gjør det mulig å dele egne erfaringer og kunnskap om det aktuelle temaet. Den voksnes viktigste oppgave er å skape trygge og tillitvekkende rammer, der det er mulig å formidle det man har på hjertet.

Den ideelle organisasjonen *Voksne for Barn* har vært ansvarlig for å forberede samlingene vi har hatt med ungdommer fra noen av de nordiske landene. Når *Voksne for Barn* inviterer unge til medvirkningsprosesser, er målet som oftest å kartlegge deres erfaringer og evaluere de tjenestene de har mottatt. Et annet formål kan være å få frem behov og ønsker i deres aktuelle livssituasjon, f.eks. når de har en forelder med misbruk eller psykisk sykdom.

Å PLANLEGGJE FOR DELTAKELSE

Invitasjon og informasjon

Det aller viktigste i starten når man skal invitere barn og ungdommer, er å ha tenkt gjennom hva man vil vite og hvilke spørsmål man kan stille. Neste skritt blir å tenke gjennom hvordan man når målgruppen. En god kanal er ofte de som arbeider med ungdommene, foreldrene deres, interesseorganisasjoner og – ikke minst – ungdommene selv.

Det er viktig at invitasjonen er tydelig når det gjelder samlingens innhold, formål, selve forløpet og hvordan resultatet skal brukes.

I prosjektet «Unga gör skillnad» ba vi noen ungdommer om hjelp til å formulere en invitasjon.

Når man inviterer yngre barn, bør man ha med informasjon som retter seg direkte mot foreldre/foresatte. Det er også viktig at det fremgår av invitasjonen at de kan ha med seg en voksen.

Uansett aldersgruppe er det viktig at deltakerne får informasjon om retten til å være anonym.

Samlingen

Det er en stor fordel hvis man kan samles på et nøytralt sted som oppleves som hyggelig.

Størrelsen på en gruppe kan variere, bl.a. avhengig av temaet. Det skal være lett å arbeide i både store og mindre grupper.

Lengden på en samling kan også variere fra en til to dager med overnatting til bare noen timer. I dette prosjektet møttes gruppen en sen ettermiddag, brukte kvelden til å bli kjent

Du kan lese hele invitasjonen på Nordens Velferdssenters hjemmeside: www.nordicwelfare.org/tidigainsatser

med hverandre, og jobbet hele neste dag fra kl. 9 til 16.

Medvirkningsprosessene er tilpasset aldersgruppe, tema og «bestilling». Metodene har for en stor del røttene sine i PLA-metoder – Participatory Learning and Action – deltakende læring og handling. En voksen prosessleder er ansvarlig for prosessen der deltakerne møtes på et så jevnbyrdig plan som mulig, der alle føler tilhørighet, vet hvilken oppgave som skal løses, og der alle deltakere får mulighet til å uttrykke seg.

Noen har ansvar for å dokumentere det som sies så ordrett som mulig for å unngå tolkninger. Målet er jo å få frem det ungdommene faktisk sier og mener, ikke den voksnes tolkning av det.

Den fortsatte teksten beskriver innholdet i samlingene under delprosjektet *Unga gör skillnad*:

Velkommen – og hvorfor er vi her?

Alle samlinger begynner med at arrangørene ønsker velkommen, takker deltakerne for at de har tatt seg tid til å delta, presenterer oppgaven og årsaken til invitasjonen. De forteller også om seg selv og organisasjonen de arbeider i.

Hvem er vi som er med

Det er viktig å ta seg tid til å bli så godt kjent med hverandre som mulig. Ofte bruker man en form for oppgave som utgangspunkt. Deltakerne blir bedt om å fortelle om seg selv ut fra temaer som setter fokus på ressurser, håp og kvaliteter.

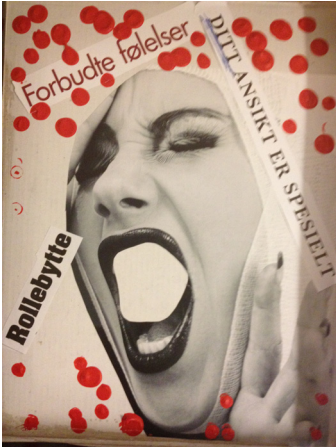
Under samlingen får alle et ark med en tegnet hånd, der hver finger representerer et tema eller et spørsmål. Deltakerne setter seg parvis og intervjuer hverandre med følgende som utgangspunkt:

- Tre sterke sider hos meg
- Hva gir meg energi og lyst?
- Hvem er en viktig person?
- Hvordan jeg vil at andre skal beskrive meg
- Noe jeg håper skal skje innen 5 år

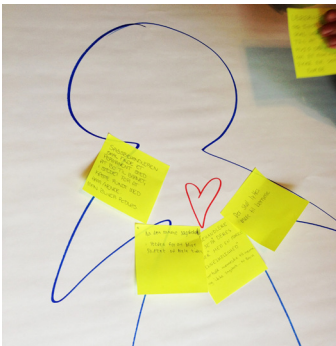
Når begge har fortalt om seg selv, setter deltakerne seg tilbake i en ring. Alle presenterer den personen de nettopp har intervjuet. I en stor gruppe med begrenset tid kan det være nok at man presenterer to av fingrene. Deltakerne blir også bedt om å fortelle hvorfor de har valgt å delta.

Hånden: Under samlingen får alle et ark med en tegnet hånd, der hver finger representerer et tema eller et spørsmål.

Skoesken: En første oppgave, som ofte gjør at alle slipper løs både kreativitet og kommunikasjon, er «Skoesken». Målet er å få i gang gode samtaler og kartlegge erfaringer.

Ha det bra-mannen: Man kan f.eks. skrive ned hvordan en ansatt i barneverntjenesten, psykiatrien eller skolen skal være for at den unge har lyst til å ta imot hjelp.

Få i gang tanker og en god dialog

Under samlingen bruker man ulike oppgaver for å hente erfaringer, tanker, ideer og forslag. En første oppgave, som ofte gjør at alle slipper løs både kreativitet og kommunikasjon, er «Skoesken». Målet er å få i gang gode samtaler og kartlegge erfaringer.

Til denne oppgaven trenger man tomme skoer, maling, pensler, lim, sakser og diverse «småting og pynt».

Deltakerne deles inn i grupper på 3–5 personer som får i oppgave å dekorere en sko på inn- og utsiden. Utsiden skal symbolisere hvordan andre oppfatter en selv eller hvordan man vil bli oppfattet av andre.

Innsiden skal også dekores slik at den symboliserer følelser og tanker, sider ved en selv som man aldri viser til noen, eller som det er vanskelig å vise til andre. Til oppgaven bruker man tomme skoer, maling, pensler, lim og andre småting.

Alle i gruppen arbeider sammen om en eske.

Etterpå arrangeres det en «vernissage» der man ser på hverandres kunstverk og lytter til hver gruppes presentasjon. Både den voksne prosesslederen og øvrige deltakere kan stille spørsmål og reflektere over svarene. Oppfølgings-spørsmål kan for eksempel være: Hender det at man får lyst til å snakke med noen om det som finnes under lokket?

Hvem skulle det ha vært? Hvordan skulle man ha gjort det? Hva er det viktig å tenke på som voksen for at et barn som ønsker det skal kunne løfte på lokket? Har du erfaringer med en slik person? Hvordan foregikk det? Hvordan var personen, eller hva var det personen gjorde som førte til at du fikk tillit?

Presentasjonene lokker frem viktig informasjon som voksne kan bruke direkte i sitt arbeid med unge. Den som dokumenterer har et stort ansvar for å notere det som blir sagt.

Konkrete råd og ideer

Neste skritt kan være å be om konkrete råd innenfor et av de temaene ungdommene har valgt ut. Det kan for eksempel handle om hva som er viktig for å skape en så god relasjon at et barn kan be om hjelp.

Voksne for Barn bruker ofte oppgaven *Ha det bra-mannen*. Hvis gruppen er stor, deler man deltakerne inn i mindre grupper på 4–6 personer.

Hver gruppe får en flipover med konturene av et menneske. Alle i gruppen får post-it-lapper og en penn. Oppgaven kan f.eks. være å skrive ned hvordan en ansatt

Livets elv: Deltakerne presenterer lappene sine for hverandre. De legger også lappene sine ned i «elven», dvs. på folieremsen, der de symboliserer steiner eller stokker som gjør at elven er lite fremkommelig.

i barneverntjenesten, psykiatrien eller skolen skal være for at den unge har lyst til å ta imot hjelp.

Alle løser først oppgaven individuelt for å unngå påvirkning fra andre. Prosesslederen understreker at ingen svar er feil.

Når alle har skrevet ferdig, presenterer man lappene sine for hverandre og fester dem på *Ha det bra-mannen*. Jo viktigere noe er, desto nærmere hjertet skal lappen sitte.

Når gruppen er ferdig, sorteres lappene og deltakerne diskuterer seg frem til f.eks. de tre tingene som er viktigst.

Den som dokumenterer har også her en viktig oppgave med å fange sitater så ordrett som mulig, som beskriver dels hvorfor deltakerne mener at noe er viktig, dels hva som kan gjøres for å oppnå det man ønsker.

Kartlegge problemer og finne forslag til løsninger

Ofte planlegger vi og tar beslutninger som berører unge ut fra våre egne oppfatninger av hva som er problemer og løsninger. Målet med å arbeide sammen med deltakerne er å begynne med et annet perspektiv. Vi ber ungdommene beskrive problemer og vanskeligheter, men også hva de mener kan være gode løsninger eller meningsfull hjelp.

Iblant bruker *Voksne for Barn* oppgaven *Livets elv*. Oppgaven er todelt. Målet er å identifisere hindringer eller problemer knyttet til det temaet man arbeider med. I denne samlingen stilte man spørsmålet: Hva er de største utfordringene eller problemene i livet ditt når foreldrene dine ikke klarer å ta hånd om deg slik de burde?

Oppgavens andre del har fokus på deltakernes løsningsforslag. Til denne oppgaven trenger man aluminiumsfolie, pennener og post-it-lapper i to ulike farger.

Deltakerne deles opp i mindre grupper på 4–6 personer. Oppgaven innledes med fortellingen om *Livets elv*, som f.eks. kan illustreres med en folieremse på gulvet. Hvis livet er bra, flyter vannet uten hindring og det er enkelt å ferdes på elven. Ingen skjær eller demninger står i veien. Men hvis det finnes mange skjær eller grunner av noe slag, blir det straks verre. Den reisende må alltid være på vakt eller kan, i verste fall, ikke ferdes på elven i det hele tatt.

Oppgaven er å forsøke å kartlegge og identifisere de problemene og hindringene vi ser, sett i forhold til temaet vi arbeider med. Målet er å ta tak i årsakene til problemene, men endring krever at problemene defineres.

Alle deltakere får post-it-lapper for å kunne notere alt som gjør det vanskelig eller hindrer en i å ha det bra, sett i forhold til temaet for samlingen. Oppgaven er individuell i starten,

uten diskusjon med andre. Dermed unngår man påvirkning og får frem bedre resultater enn hvis samtalen starter med en gang. Det er tillatt å skrive ubegrenset med lapper, men bare ett problem per lapp – dette for å gjøre det lettere å sortere.

Når de er ferdige, presenterer deltakerne lappene sine for hverandre. De legger også lappene sine ned i «elven», dvs. på folieremsen, der de symboliserer steiner eller stokker som gjør at elven er lite fremkommelig.

Sorteringen som følger synliggjør både det som mange er enige i, men også mindre vanlige problemstillinger som kan få minst like store negative konsekvenser i livet. Fremhev at det ikke er feil selv om samme eller lignende ting kommer opp mer enn én gang. Det bidrar i stedet til å tydeliggjøre flertallets erfaringer og meninger.

Neste skritt er å reflektere over løsningsforslag. Deltakerne får i oppgave å tenke over de problemområdene som er blitt identifisert, og over gode måter å løse eller forholde seg til problemene på. I en ny runde med post-it-lapper, denne gangen i en annen farge, skriver deltakerne ned forslag til løsninger, et forslag per lapp. Også nå er antall lapper ubegrenset. Forslagene skal være så konkrete som mulig.

I forbindelse med den etterfølgende presentasjonen plasseres post-it-lappene med løsningsforslag inntil problemet som skal løses.

Etter presentasjonene kan både problemene og alle løsningsforslagene skrives ned for å brukes dels som grunnlag for neste øvelse, dels som informasjon til dem som arbeider med barn og ungdom, politikere eller andre som er målgrupper for resultatet.

Formidle budskapet sitt

Den siste delen av en prosess har fokus på hva deltakerne mener bør formidles, hvem som bør bli informert om det som er kommet frem, og gjerne også hvordan det kan gjøres.

Opggaven «Reklameplakaten» brukes for å få deltakerne til å definere hva de vil presentere og for hvilke målgrupper.

Til oppgaven trenger man store, stive ark i plakatformat, gamle aviser, sakser, tusjer og limstift.

Deltakerne deles inn i mindre grupper med 3–5 personer i hver. Gruppene får i oppdrag å lage en reklameplakat som formidler noen av de hovedbudskapene som er kommet frem under samlingen.

Hver gruppe presenterer sin plakat for de øvrige deltakerne. Man diskuterer hvem man vil henvende seg til med sine budskap og hvordan dette kan gjøres.

I visse tilfeller kjenner man til målgruppen allerede fra starten, andre ganger må man legge ned mer arbeid for å definere den. I prosjektet «Tidiga insatser för sårbara familjer» visste vi at resultatet fra de tre samlingene skulle presenteres i en rapport og i en film, og at det også ville være mulig for noen av ungdommene å medvirke på en sluttkonferanse.

Det er ikke alltid de unge rekker å få frem alt de har på hjertet under en samling, og iblant trenger man litt tid til å tenke. Deltakerne på samlingene fikk derfor med seg en oppgave som de skulle sende til oss i etterkant. Oppgaven heter *Brevet til ministeren*. Alle fikk samme innledning som utgangspunkt:

Kjære minister,

Når barn ikke har det bra i familien sin fordi foreldrene ikke kan ta hånd om dem slik de burde, er det viktig at ...

Du finner noen av brevene senere i heftet.

Iblant gjennomføres oppgaven under en samling. Alle får papir og penn og i oppgave å skrive en tekst til en de selv kan velge som mottaker – en saksbehandler innenfor barneverntjenesten, behandlere på BUP, statsministeren eller allmennheten. Alle får en kort introduksjonstekst som utgangspunkt og noen passende temaer.

De som synes det er vanskelig å skrive, kan be om å få en privatsekretær og diktere i stedet. De som vil, kan jobbe sammen med en annen.

Når tekstene er skrevet, kan de som ønsker det lese høyt for alle.

Som avslutning blir alle deltakere bedt om å si noe om hva de tar med seg fra samlingen.

Ofte avsluttes samlingen med en øvelse der alle får ta imot et kompliment og gi et kompliment til en annen.

Oppfølging

En samling kan ha vekket gamle, vonde minner til live. Deltakerne kan være utålmodige etter å se hvordan deres bidrag er blitt brukt til å skape forbedringer. Det er viktig at deltakerne følges opp både individuelt og som gruppe, og at man har planlagt for dette allerede før det første møtet.

En viktig del av prosessen er å få vite at det man har bidratt med vil anvendes for å hjelpe andre barn og unge.

De unges stemme

Det er mye klokt og bra som kommer frem når man spør ungdommer hvordan de tror man kan hjelpe barn så tidlig som mulig i livet og på en så god måte som mulig. Det er flere temaer som gjentas og som kommer opp uansett hvilket av de nordiske landene man bor i, eller hvor lenge siden det er man selv fikk hjelp fra barneverntjenesten. Vi har samlet det som er kommet frem under noen overskrifter som har utkrystallisert seg i møtet med deltakerne. Vi har latt de unges stemmer stå for seg selv, og håper at de skal bidra til at vi blir enda bedre på å gi hjelp og støtte til barn som trenger det så tidlig som mulig i livet.

RELASJONER

Uansett hvilket tema vi snakker om eller hvilke utfordringer vi forsøker å løse, koker det alltid ned til at alt sosialt arbeid handler om relasjonen mellom barnet og den som skal hjelpe. Hvis den ikke er bygd på gjensidig tillit og fortrolighet, hjelper det ikke om man vedtar viktige tiltak eller fatter gode beslutninger. Det må finnes mennesker som personifiserer omsorgen, og barnet må oppleve at det er en person som står ved dets side, noen som vil det vel og som ser barnets ressurser, muligheter og håp. Dette er like viktig i den første innledende kontakten som i det fortsatte arbeidet.

- Jeg må få høre at jeg er god!

- Det er viktig at relasjoner varer over tid hvis man skal gi god hjelp, trygghetspersoner som er der lenge.

- Kjemp for meg! Det er ingen som har gjort det, og jeg klarer det ikke selv.

- Man har så mange oppbrudd i oppveksten. Det er som en oppsamling av knuste hjerter. Kan man stole på andre? Det spørsmålet stiller man seg alltid når man møter noen som har som oppgave å hjelpe deg.

- Når man møter barn og skal gi dem hjelp, må man arrangere møtet slik at det blir på barnets vilkår. Bruke et språk de forstår, gi dem nok tid, være omsorgsfull og sjenerøs, kanskje møtes på et fint sted og gjøre noe sammen. Og så må man undersøke at barnet virkelig synes at det er en god måte å gjøre det på, slik at man ikke bare tror at det er bra.

TIDLIG HJELP

Mange av de ungdommene som har deltatt i prosjektet opplever at de har fått hjelp altfor sent, til tross for at de vet at andre har kjent til deres behov for hjelp. De understreker at det er viktig å inkludere helsesentre/jordmor- og helsesøstertjenester, barnehager og skole, men også fritidsarenaer, i arbeidet med å se til at barn som lever i utsatte situasjoner fanges opp tidlig. Deres budskap til alle som jobber på dette feltet er at de har et ansvar for å se barna, snakke med dem, videreformidle hvis de ser signaler som er grunn til bekymring, og fremfor alt – ikke gi opp!

Alle som arbeider med barn må bli bedre på å ta kontakt med barneverntjenesten hvis man ser at noe ikke er bra. Heller en gang for mye enn en gang for lite. Det er deres ansvar å gjøre noe.

– Jeg ville ikke gå på skolen. Jeg ble mobbet og skolen tok ikke ansvar. Læreren min gjorde ingenting. Jeg hadde det dårlig hjemme og dårlig på skolen. Skolen var et mareritt i stedet for et trygt sted der jeg kunne lære noe.

– Voksne skal ikke være redde for å stille dumme eller vanskelige spørsmål hvis de er bekymret for et barn. Vi forstår at det er godt ment. Og så må voksne være gode på å lese mellom linjene. Det er ikke alltid man forteller alt, man er jo lojal mot sine foreldre. Voksne må ikke gi opp, de må spørre om og om igjen, men på en måte som føles bra, som ikke blir krenkende, men slik at man forstår at de bare vil ditt beste.

– Kom ikke 10 år senere og si at «ja, vi så jo at noe ikke var som det skulle».

Når mine foreldre trenger hjelp til å være foreldre

Flere av dem som har deltatt på samlingene har hatt tanker og ideer om hva som kan gjøres når foreldre ikke klarer å ta det ansvaret de skal.

- Man må kunne ringe et sted og vite at man får hjelp, når som helst.

- Man trenger noen som kan være et slags bindeledd mellom barnet og den profesjonelle, noen som barnet opplever som «sin» i kontakten med systemet.

- Kommunen burde gi foreldre tilbud om samlinger eller leirer, slik at de kan lære seg å mestre situasjonen. Man må lære dem å forstå barna sine, hvordan man blir en bedre forelder.

Kjære minister,

Mitt problem var helt klart at ingen hjalp moren min. Ønsker nesten at hun hadde fått litt mer hjelp, slik at hun kunne ha blitt bedre fortere og ikke først etter at jeg ble voksen. Jeg kan forstå at man tar barn fra uansvarlige foreldre for å hjelpe barnet til en bedre fremtid, men foreldre er en stor del av ens egen fremtid, så hvis de kunne få bedre hjelp på veien til et «normalt» liv igjen, ville fremtiden bli litt bedre både for barnet og foreldrene. Arbeidet med å hjelpe moren/foreldrene med å bli ansvarlige foreldre, burde helt klart prioriteres. Å ikke ha en mor eller foreldre er en så stor ulempe at man kommer til å savne noe resten av livet. Håper dere forstår.

Hilsen Flemming

Når jeg ikke kan bo hos mamma eller pappa

Iblant er det så mye som ikke fungerer i hjemmet at et barn ikke lenger kan bo hos mamma og pappa. Flere av de ungdommene som har deltatt i prosjektet har opplevd nettopp dette. Flere av dem mener at de er blitt fjernet fra hjemmet altfor sent. Når de så endelig er blitt fjernet, har dette mange ganger skjedd på en krenkende eller unødig negativ måte. De unge deltakerne i prosjektet har rukket å få mange erfaringer på dette området som de håper at ansatte i barneverntjenesten kan lære av, slik at andre barn i fremtiden skal slippe å oppleve det de har opplevd. De har gode råd om hva det er viktig å tenke på når et barn må flytte. Flere av ungdommene vil også gjerne bidra i opplæringen av fosterforeldre for å få med et perspektiv som ingen andre enn de kan gi.

Omsorgsovertakelse

- Man må bruke god tid på å finne gode alternativer til å bo hjemme, ingen raske, provisoriske løsninger. Vi ønsker å få en permanent bosituasjon. Alle vi har jo ofte bodd lenge i dårlige miljøer, kanskje under hele oppveksten, så vi dør ikke hvis man bruker noen uker til på å finne en virkelig god løsning.

- Jeg må få lov til å sørge og rope og skrike, og noen må forstå at det er vanskelig, og trøste meg når jeg er helt fortvilet.

- Jeg skulle ønske at jeg hadde blitt fjernet tidligere. Når man ser at dette aldri kommer til å bli en god familie, trenger man ikke prøve en masse og så til slutt, når det er riktig ille, flytte barnet. Da er det for sent.

Når man bor i fosterhjem eller på institusjon

De fleste av de ungdommene som har medvirket, bor eller har bodd i fosterhjem eller på institusjon. De har mange tanker om hva det er viktig å tenke på for at det skal fungere bra. De har tanker om hvordan man kan gjøre overgangen fra biologisk familie til fosterhjem så god som mulig, og de gir også råd om hvordan man best kontrollerer at alt fungerer som det skal.

- Opplæring av fosterforeldre er viktig, og man må se nærmere på hva den bør inneholde. De må vite hva de har foran seg, at det kan være vanskelig, og at man ikke er så lett å ha med å gjøre når man har hatt det slik som vi.

- Fosterforeldre må få vite at vi må kunne føle oss som en del av familien, at de ikke må særbehandle oss. Det er forferdelig å føle at man ikke er helt inkludert! Når jeg skal til en «avlastningsfamilie», er jo det det samme som å si at jeg er en belastning for fosterfamilien min. Ungdommer som selv har vært fosterbarn kan bidra med informasjon og kunnskap om dette.

Kjære minister,

Jeg skulle ønske jeg hadde fått kjærlighet fra fosterforeldrene mine. Kjærlighet i form av klemmer, kyss, trøst når jeg var lei meg, uten at jeg måtte be om det. Det var ydmykende for meg. Jeg bodde hos en fosterfamilie som var svært profesjonell. Det var som å bo på institusjon, der man har alt man trenger, eget rom, seng, mat m.m., tydelige grenser. Alt var veldig bra, men ingen kjærlighet og nærhet.

Til tross for at jeg kom fra en misbrakerfamilie opplevde jeg ofte at det ble drukket øl. Iblant syntes jeg det ble for mye. Det følte utrygt selv om de kunne kontrollere det.

Jeg skulle ønske de hadde spurt meg hvordan jeg hadde det. For eksempel etter skolen, når jeg kom hjem. Jeg fikk ofte spørsmål om hvordan dagen hadde vært, og da svarte jeg bare: «Bra!», og så ble det ikke mer, og jeg var for meg selv.

Jeg skulle ønske de hadde brukt mer tid og energi på å møte andre og skape sosiale nettverk.

Det hadde vært bra for meg om de ikke hadde sett ned på mammaen min og sagt dumme ting om henne. Følte at jeg ble hjernevasket til å synes at mamma og familien min bare var idioter som ikke kunne ta vare på seg selv, at jeg nesten burde hate dem. Selv om det er godt å snakke i familien om hvor man kommer fra og hvorfor man egentlig er plassert hos dem osv., kan man godt snakke om det uten å rakke ned på dem, for det er nå en gang ens familie.

Jeg har det bra i dag. En fin mann som jeg har to fantastiske barn med, med massevis av kjærlighet og et trygt hjem.

Kjærlighet, vise kjærlighet med tydelige grenser, at det er i orden å føle seg elsket og velkommen i den fosterfamilien som påtar seg ansvaret for å arbeide med svært utsatte barn som jeg var.

Vennlig hilsen Maja.

«Det er viktig at tilsyn og kontroll med både institusjoner og fosterhjem fungerer. Man må f.eks. snakke alene med barnet, ikke sammen med fosterforeldrene. Man vil jo ikke såre fosterforeldrene sine hvis man har noe negativt å si. Man er kanskje også redd for konsekvensene hvis man klager. Den som skal kontrollere at alt fungerer må vise barnet at han er på barnets side. Han eller hun må skape en god relasjon til barnet slik at det er trygt å fortelle hvordan man har det.»

Kjære minister,

Jeg har bodd på barnehjem i 7 år og har bare opplevd tilsyn én gang. Jeg synes det er for dårlig at det ikke kommer noen for å kontrollere de ulike stedene. En annen ting var at ingen snakket med meg, konkret, om hvorfor jeg ikke bor hos moren min. Jeg har senere selv sett hvorfor. Jeg hadde ikke besøkt moren min hjemme hos henne på flere år, fordi det alltid var hun som skulle besøke meg og lillesøsteren min.

En helt annen ting er saksbehandlerne. Jeg hater saksbehandleren min. Jeg skulle ønske man kunne si: «Jeg liker henne dessverre ikke, er det mulig at jeg kan få en ny?»

Dessuten tror jeg at jeg har hatt rundt 15 saksbehandlere. Kan dere ikke se at det hadde vært bedre om man bare hadde én, og så kunne han eller hun være der i en lengre periode?

Saksbehandlere skal tro på det barnet sier. Ikke på fosterfamilien, pedagogene eller foreldrene. I København kommune har de bestemt at plasserte barn ikke får reise utenlands. Jeg var heldig fordi mamma tok med meg og søsteren min på ferie. Ikke alle barn får mulighet til se en annen kultur i et annet land. Jeg synes faktisk det er viktig at barn og unge får komme ut og reise. Jeg vil gjerne gi dere ros for at dere faktisk gir meg og lillesøsteren min lov til å reise til Norge

noen ganger hvert år for å besøke storesøsteren vår. Til gjengjeld kjenner jeg noen som har foreldrene sine i Afrika, og dem får de ikke se.

De fleste har det bra, men hvordan skal en 14-åring klare seg med 75 kroner i uka, som skal rekke til telefon, telefonregning, sigaretter (dårlig vane – burde slutte), gøy med jentene og en masse annet?

Det er vanskelig! Jeg synes at dere som er ministre skal sjekke hvordan barn har det. Det er ikke alltid man vil fortelle en psykolog hvordan man har det. De 4 Årstider har unge voksne som har vært med på det samme som en selv, og de er derfor mye bedre å snakke med.

Og så er det jo det med at man ikke får sove over hos gutter før man er 15 år (over seksuell lavalder). Og hvis man ikke har sex? Jeg har både gutter og jenter som venner. Jeg blir ofte spurt om jeg vil være med på en Playstation-kveld/natt. Det vil jeg gjerne, men jeg får ikke lov.

Jeg håper dere forstår at det ikke er lett å ikke bo hjemme, selv om det er det beste alternativet.

Eva

– Det er viktig at man vet at noen tar hånd om mamma og pappa. Da jeg flyttet i fosterhjem, visste jeg jo ikke hva som skjedde og om hun klarte seg. Jeg var urolig hele tiden og det var vanskelig å konsentrere seg. Jeg var nok veldig sint også. Det var jo jeg som alltid hadde tatt hånd om henne, og nå skulle jeg helt plutselig ikke få treffe henne og ikke en gang få vite hvordan det gikk.

Informasjon

Behovet for informasjon er noe som dukker opp gang på gang i samlingene. Det kan dreie seg om generell informasjon om hvor og hvordan man kan få hjelp hvis man trenger det. Det kan også være helt spesifikk informasjon man trenger f.eks. for å kunne forstå og bedre takle sitt eget liv når en forelder er misbruker.

- Den som skal hjelpe meg må fortelle hva hun kan hjelpe meg med, ikke hva hun ikke kan gjøre. Jeg må få vite at de faktisk kan hjelpe. Hvordan skal jeg ellers kunne føle at det er håp for meg?

- Jeg forsto ingenting før jeg fikk informasjon fra sykepleieren om pappas sykdom. Da hun fortalte det, forsto jeg jo at det ikke var min feil eller at jeg var skyld i oppførselen hans, men at det var en sykdom. Da ble det lettere å leve igjen!

- å ikke få vite er verre enn sannheten!

Kjære minister,

Jeg har bodd i fosterfamilie og på institusjon store deler av av livet mitt og i forbindelse med det skjedde det et par ting som jeg synes kunne vært annerledes.

Da jeg som 14-åring skulle bytte fosterfamilie, synes jeg ikke at jeg ble ordentlig informert om hva som skulle skje. Det er viktig at vi fosterbarn har innblikk i det som angår oss, slik at vi ikke trenger å lure på det.

Da jeg som 17-åring skulle flytte til et bofellesskap i København, gikk alt bra. Helt til jeg skulle flytte inn i egen leilighet. Da ble jeg overlatt til meg selv og hadde ingen fra kommunen å snakke med når jeg trengte hjelp.

Det er viktig at vi alltid har innblikk i det som angår oss, og at vi alltid føler at det finnes noen som er klar til å hjelpe. Ellers synes jeg dere har gjort en god jobb når det gjelder valg av fosterfamilier.

Med vennlig hilsen Joel

Stigmatisering og tabuer

Mange av ungdommene ønsker seg større åpenhet rundt og toleranse for barn og unge som trenger hjelp fra barneverntjenesten. De har mange tanker om hvordan dette kan oppnås. Barnehage, skole og fritidssektoren er viktige arenaer for et slikt arbeid.

- Når jeg trenger et par nye jeans må jeg bruke en masse tid på å finne en butikk der de tar kupongene mine. Og så er det jo veldig pinlig når ekspeditrisen roper over hele butikken for å høre om noen av kollegene hennes vet hvordan disse kupongene funker!

- Man føler skyld, skam og usikkerhet.

- Jeg er jo mer enn bare et barn med dårlige foreldre!

Deltakelse og medvirkning

I FNs barnekonvensjon, paragraf 12, slås det fast at barn har rett til å si sin mening og til å bli hørt i saker som angår dem. Denne retten er også noe som opptar våre unge deltakere. Den nordiske lovgivningen som berører sosiale tjenester for barn ser naturligvis litt ulik ut i de ulike nordiske landene, men alle har det til felles at den sier noe om barnets rett til informasjon, rett til å uttrykke sin mening og til å bli hørt.

De unge deltakerne i prosjektet forteller om sine tanker rundt hvorfor dette er viktig og hvordan det kan bidra til en positiv utvikling i livet deres. De har også gitt oss noen gode eksempler på hvordan man kan gjennomføre disse rettighetene i praksis.

- Ungdom og barn må bli involvert når man utarbeider nye lover og retningslinjer.

- For å kunne medvirke på ordentlig, må man ha informasjon. Og man må få informasjonen på en slik måte at man forstår. Kanskje det tar lang tid og må sies flere ganger. Man må også ha tillit til den man snakker med, slik at man kan stille de dumme spørsmålene, slik at man virkelig kan komme frem til det man mener til slutt. Når man sitter der i et møte, så har de andre kanskje allerede tenkt og snakket en masse, mens jeg får høre om det for første gang. Det er ikke alltid så lett å vite hva man skal mene og tenke da.

– å kunne bruke sine erfaringer til noe positivt gjennom prosesser som dette, er bra. Det er viktig å få være med og gjøre en forskjell, slik at andre barn skal få det bedre.

– Tiden er overmoden for at barn og unge skal kunne delta, og virksomheten må endre seg. Når man bor på institusjon, blir det veldig mye vi og dem. Hvis noe har skjedd eller man skal gjøre noe, så er det de voksne som diskuterer og planlegger, uten oss. Vi får bare informasjonen til slutt og har ingen mulighet til å påvirke. Og da er det lett for at det blir konflikter. Hadde vi fått være med fra starten, hadde det sikkert blitt annerledes og kanskje fungert bedre.

Å møte andre i samme situasjon

Et viktig tema på samlingene har vært hva som har vært til hjelp i livet ditt til tross for store utfordringer og risikoer.

Et entydig svar fra alle ungdommene på alle de tre samlingene har vært det å møte andre i samme situasjon, i organiserte former. Noen av deltakerne har erfaring med dette og har delt sine erfaringer.

– å få delta i grupper med barn som er i samme situasjon er et slags springbrett for å komme videre. Man får positive eldre forbilder og våger å tro at det kommer til å gå bra. Det gir håp!

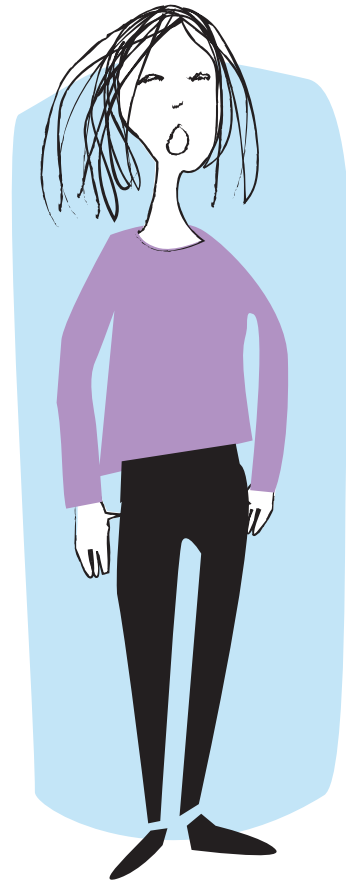
– Man har mange venner, men det er enkelte ting de ikke forstår og som man kanskje ikke alltid vil vise eller snakke om. Jeg er redd for at de skal synes synd på meg eller se på meg med andre øyne hvis de får vite det. Med de andre i Nettverket føler jeg det aldri sånn. Der kan jeg vise alle sider, og det er enkelt å be dem om støtte når man trenger det. Bare det at noen kan si eller skrive på Facebook at «jeg forstår hvordan du har det», kan være den lille tingen som redder en fra mørke tanker.

– å møte andre i en gruppe er en slags terapi som ikke gjør vondt, bare godt!

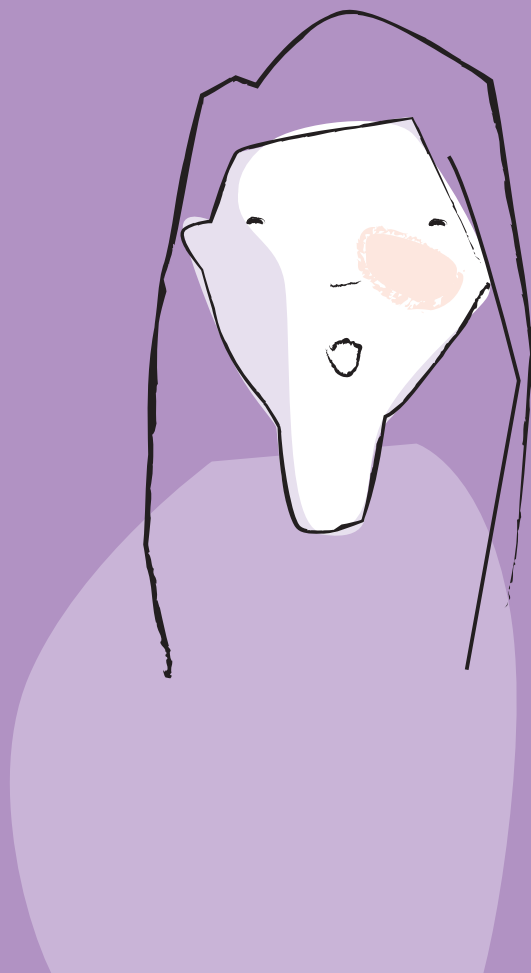
DET ALLER VIKTIGSTE

Det finnes mange forskjellige måter å arbeide på når man vil invitere barn og unge til å medvirke. Uansett form er det viktigste av alt hvordan det som kommer frem blir mottatt og forvaltet. Hvis ikke alle vi som arbeider med og for barn og ungdom er interessert i og åpne for å ta imot det som kommer frem og praktisere konsekvensene av det i vår hverdag, så kommer ingenting til å endres.

Hvis vi spør, får vi svar. Det er vår oppgave og vårt ansvar både å spørre og å lære av svarene, slik at vi blir enda bedre på å gi barn som trenger det god hjelp og omsorg så tidlig som mulig i livet.

Andre eksempler

Voksne for Barns metode for å løfte frem barns stemmer er en av flere som eksisterer i de nordiske landene. De viser at det kommer frem viktige meninger når voksne velger å lytte. Dette er meninger som både profesjonelle kan bruke i sin relasjon til barn som har det vanskelig, og som politikere og andre beslutningstakere kan bruke når de vil oppnå politiske endringer.

Også de øvrige organisasjonene som har deltatt i arbeidet med vårt prosjekt «Tidiga insatser för sårbara familjer», streber etter å løfte frem de unges stemmer, og bruker ulike metoder for å nå målet. Her presenterer vi i korthet hvordan *De 4 Årstider* i Danmark, *Barnens Rätt i Samhället*, BRIS, i Sverige og *Pesäpuu* i Finland arbeider med unges delaktighet.

DE 4 ÅRSTIDER, DANMARK

Mentorene gjør en forskjell!

Også virksomheten *De 4 Årstider* i Danmark har utviklet en metode for å øke de unges innflytelse i samfunnet. Børne- og Ungeambassadørene er et prosjekt som har vokst frem fra organisasjonens mentoropplæring og mentorenes opinionsdannende arbeid. Formålet er å engasjere plasserte barn og unge og å gi dem en stemme i det danske samfunnet.

Etter avsluttet mentorprogram har mentorer på oppdrag av *De 4 Årstider* bidratt til å løfte frem fosterhjemtjenesten i offentlighetens lys gjennom møter med fosterforeldre, sosialarbeidere og andre profesjonelle. Mentorene har besøkt mer enn ti kommuner, dratt i gang gruppemøter og deltatt i aktualitetsprogrammer på TV.

Mentorene har gjennom sitt arbeid banet vei også for andre barn og unge som er blitt lokket av muligheten til å fortelle om sin situasjon. Mentorene inngår i dag, sammen med andre barn fra *De 4 Årstider*, i Børnerådets ekspertpanel om plasseringer utenfor hjemmet. I tillegg deltar mentorer og unge fra organisasjonen i dette prosjektet, som jo i grunnen gjennomføres på oppdrag av de nordiske landenes regjeringer.

Med sin erfaring og kunnskap viser de unge dels hvordan det er å være under offentlig omsorg, dels at de er en ressurs å regne med. De ønsker også å påvirke den offentlige debatten i større grad og styrke plasserte barns rettigheter og gi dem en stemme i samfunnet.

De 4 Årstider

Aktivitets- og nettverkshuset *De 4 Årstider* er et sted for barn og unge som er eller har vært plassert utenfor hjemmet. Det startet som et prosjekt under Socialministeriet og København kommune, og inngår nå i kommunens støttetilbud. Organisasjonen tilbyr bl.a. et sted med felles aktiviteter, rådgivning, samtalegrupper, mulighet for å bo i eget hjem med tildelt kontaktperson, støtte i forbindelse med utslusing fra fosterhjem og institusjon.

Mentoropplæring

I oktober 2012 startet 14 unge mellom 18 og 26 år sin mentoropplæring i regi av De 4 Årstider. Alle deltakerne har tidligere vært plassert eller hatt annen kontakt med de sosiale myndighetene. Opplæringen inneholder både sosialpsykologi, personlig utvikling og lederopplæring innenfor klatring og kajakk. Den er delt inn i tre moduler på fem måneder. Alle modulene består av både teori og praksis. Blant elementene i opplæringen finnes det utviklingspsykologi, gruppepsykologi, lovgivning, opplæringsveiledning, konfliktløsning, samtaleteknikk, opinionsdanning og kommunikasjon.

BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET, BRIS, SVERIGE

Barns stemmer via hjelpelinjer for barn

Hver dag kontakter hundrevis av barn Nordens hjelpelinjer for barn – BRIS i Sverige, *Børns Vilkår* i Danmark, Røde Kors' *Kors på halsen* i Norge, Mannerheims *Barnskyddsförbunds barn- och ungdomstelefon* i Finland og Røde Kors' *Hjälparsimi 1717* på Island¹. Kontaktene skjer ikke lenger bare per telefon, men for en stor del via ulike nettbaserte kanaler som e-post, chat og diskusjonsfora.

Via disse organisasjonene kan trengende barn og unge – anonymt, gratis og under beskyttede former – få kontakt med en voksen som lytter og tar dem på alvor, som gir støtte, råd og kan koble barnet til det offentlige hjelpeapparatet. De som tar imot kontaktene er stort sett frivillige som rekrutteres i henhold til profesjonelle kriterier, læres opp og veiledes av hjelpelinjene. Alle kontakter dokumenteres, i det minste hva angår kjønn, alder og hva kontakten dreide seg om, og alle e-posttekster og chatlogger inneholder barnas egne genuine utsagn om sin situasjon.

BRIS

BRIS, Barnens Rätt i Samhället, er en religiøst og partipolitisk nøytral medlemsorganisasjon som har over 40 års erfaring med å møte og snakke med barn. I dag møter BRIS barn via BRIS 116 111, BRIS-mejlen og BRIS-chatten. I tillegg støtter barn og unge hverandre, i modererte former, på Diskussionsforum på BRIS.se. I 2011 hadde BRIS 25 900 støttende kontakter med barn og unge, og nesten 40 000 innlegg ble publisert på Diskussionsforum.

Barns stemmer

Gjennom alle disse kontaktene med barn og unge gir hjelpelinjene ikke bare de enkelte barna støtte og hjelp, men får

1. Islands hjelpelinje er for både barn og voksne

Mer om Nordens hjelpelinjer:

Sverige:
www.bris.se

Danmark:
www.bornsvilkar.dk

Norge:
www.korspahalsen.no

Finland:
www.mll.fi/nuortennetti

Island:
www.redcross.is

også gjennom barnas stemmer unike bilder av barn og unges liv, bekymringer og utsatthet i Norden i dag. Takket være støttevirksomhetenes barnetilpassede og beskyttede utforming og den tilliten barna har til hjelpelinjene, tør til og med de mest utsatte, redde og sviktede barna ta kontakt. Man kan anta at hjelpelinjer er en av de få instansene som faktisk kommuniserer med barn og unge i de såkalte mørketallene – det vil si de barna som ikke kontakter eller kommer til å kontakte samfunnet for å få hjelp.

At barna alltid selv tar initiativ til kontakten bidrar også til at autentisiteten i fortellingene kan antas å være høy. Barnet styres her ikke på samme måte av spesifikke spørsmålsstillinger, forventninger eller tillitsforhold som ofte påvirker informasjon fra barn i andre sammenheng.

Et unikt grunnlag for arbeidet for barns rettigheter

Barnas stemmer, eller bilder, som hjelpelinjene får, samler og analyserer, gir organisasjonene et unikt materiale som kan brukes i arbeidet for barns rettigheter og til å forbedre barn og unges levekår, som er den andre viktige delen av deres virksomhet. Informasjonen er riktignok ikke generaliserbar sånn uten videre – den kommer utelukkende fra de barn og unge som har kontaktet hjelpelinjen. Tendenser i hva kontaktene dreier seg om kan imidlertid likevel gi en pekepinn på samfunnsutviklingen for barn og unge hvis man antar at det er omtrent samme utvalg av befolkningen som kontakter hjelpelinjen fra år til år, forutsatt at hjelpelinjen for eksempel ikke i betydelig grad har endret sin virksomhet eller markedsføring.

Det sentrale i denne informasjonen, disse barnas stemmer, er genuiniteten. Det barna selv sier om hvordan det er å være utsatt eller ikke ha det bra, eller hvordan samfunnets hjelp mangler og om den er unåelig eller ikke fungerer, er eller burde være uvurderlig kunnskap for et velferdssamfunns beslutningstakere og hjelpeinstanser.

Allerede i dag etterspørres denne kunnskapen hos for eksempel BRIS som henvisningsinstans, fra utredninger og profesjonelle som møter barn, gjennom BRIS-rapporten og BRIS-akademien m.m.

Men potensialet er større, og BRIS og andre hjelpelinjer for barn i Norden er alltid klare og villige til å formidle barns stemmer til de i samfunnet som har behov for å høre dem!

Mer info om hele verdens hjelpelinjer for barn finner du hos CHI:
www.childhelplineinternational.org

Utdrag fra to tenåringsjenters e-post til BRIS:

«Jeg har aldri hatt et godt forhold til foreldrene mine. Da jeg var liten, var det bestandig slagsmål ... Jeg måtte selv ringe til politiet første gang da jeg var seks år. Mamma ba meg gjemme meg da de kom, slik at de ikke skulle ta meg med, og det gjorde jeg.»

«Årsaken til hele min psykiske lidelse begynte da jeg var liten, veldig liten. Egentlig har det ingenting med meg å gjøre, men det var litt problemer i familien, jeg var ganske enkelt liten og redd, det har holdt seg sånn gjennom årene.»

(Tekstene er genuine, men noe redigert for å sikre anonymiteten.)

Resultater i praksis

- BRIS har ca. 600 kontakter per år med barn som er plassert av det offentlige. Basert på deres stemmer og behov krevde BRIS i 2009 at alle plasserte barn skal ha en egen sosialsekretær som overvåker barnets rettigheter og ser til at barnets behov tilfredsstilles. I juni 2012 la regjeringen i Sverige frem et lovforslag om at alle plasserte barn skal få sin egen sosialsekretær.
- Psykisk mishandling og psykisk lidelse hos barn er eksempler på områder der BRIS har fordypet analysen av barns stemmer i en særskilt rapport, der BRIS gir ulike forslag til politiske tiltak som vil bedre disse barnas livssituasjon. Den politiske interessen for spørsmålene er stor, men de tiltakene som gjennomføres har hatt problemer med å nå ut, blant annet hva angår tilgjengelig og likeverdig tilbud.

Unge deltar i utviklingen

I 2008 startet *Pesäpuu* prosjektet «Ungdomar i samhällsvård». Formålet med prosjektet var å engasjere ungdommene i utviklingen av offentlige tjenester som tilbys i forbindelse med omsorg utenfor hjemmet. Survivors-gruppen består i dag av tolv ungdommer mellom 16 og 25 år som er eller har vært i offentlig omsorg.

I 2010 begynte gruppen å utarbeide håndboken «Vi tror på dig – det ska du också göra». Boken retter seg mot barn og unge i offentlig omsorg. På høsten samme år arrangerte man det første seminaret for barn og unge. Møtet fikk stor innvirkning på håndbokens endelige utforming. Håndboken ble publisert i oktober 2011 i forbindelse med den nasjonale konferansen om barn i offentlig omsorg. Konferansen ble arrangert av Centraförbundet för barnskydd.

Survivors-gruppen arrangerte en turné i seks finske byer i samarbeid med barneombudsmannen ved Institutet för hälsa och välfärd og Centraförbundet för barnskydd. Under turneen, som fant sted på bakgrunn av den nye håndboken, møtte Survivors-gruppen 120 plasserte barn og ungdommer.

I forbindelse med arbeidet med boken utviklet de en metodikk for samtale med barn. Neste skritt i prosjektet er å skape et nasjonalt nettverk der barn og unge i offentlig omsorg har mulighet til aktivt å være med i beslutningstakingen når det gjelder spørsmål som berører barnevern og barn i offentlig omsorg.

Her er hovedpunktene i metoden «Vi tror på dig – det ska du också göra», som brukes i forbindelse med møter med barnegrupper og som skal stimulere til deltakelse:

1. Mentorene presenterer seg og forteller om formålet med møtet.
2. Samarbeidet beskrives for gruppen samt de reglene som gjelder rundt for eksempel frivillighet, taushetsplikt og bruk av mobiltelefoner.
3. Bli kjent med hverandre. Deltakerne forteller for eksempel hvor gamle de er, hvor lenge de har vært i offentlig omsorg og om interessen for offentlig barnevern.
4. Kort deles ut med tekster om barnevern, fosterhjem og barns rettigheter samt om de følelsene og tankene som ungdommer ofte har under plasseringen. Etter en liten stund blir kortene lest opp. Alle har mulighet til å dele sine tanker med andre, reagere på kortene og kommentere.

5. Mellommåltid.
6. Deltakerne får hjelp til å lage et diagram som viser hvem de unge betror seg til. Hver enkelt får tre kuler som slippes én og én i tre av totalt seks plastrør. Plastrørene er merket med «Tilsynsmyndigheten», «Sosialarbeideren», «Fosterhjemmet», «En biologisk forelder», «Venn/slektning» og «Ingen». Til slutt danner plastrørene et stolpediagram. Ungdommene får mulighet til å begrunne valgene sine.
7. Arbeid i små grupper. Nå fordypes de temaene som ble diskutert på bakgrunn av kortene i punkt 4. Også lederne deltar i diskusjonen. Gruppene noterer de ideene som kommer frem og presenterer dem på en valgfri måte gjennom tale, drama, teater, på tavle eller plakat.
8. Avslutning. Alle deltakerne beskriver den beste dagen de har opplevd på et ark og bretter et papirfly. Flyet kastes og svaret leses av den som fanger flyet. Samme øvelse gjentas med spørsmålene «Hvilket budskap sender du til andre ungdommer?» og «Hvilket budskap sender du til beslutningstakere?»

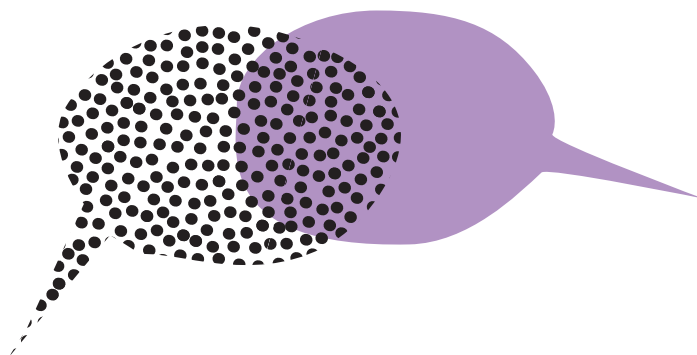
Det er ingen tvil om at turneen i de finske byene har gitt resultater gjennom innflytelse. I en pressemelding fra september 2012 poengterer det finske barneombudet Maria Kaisa Aula at de voksne som arbeider innenfor barneverntjenesten må ta med barn og unge i beslutningstakingen. Hun henviser nettopp til turneen som ble arrangert av Survivors-gruppen.

Les
pressemeldingen på
[www.nordicwelfare.org/
tidigainsatser](http://www.nordicwelfare.org/tidigainsatser)

Foreningen *Pesäpuu*, Kompetenscentrum för barnskydd, er en nasjonal finsk barnevernorganisasjon som utvikler og bidrar med ekspertkunnskap når det gjelder velferdstjenester for barn. *Pesäpuu* er en ideell forening som drives med støtte av Finlands Penningautomatförening. Målet er å utvikle høykvalitativ og godt planlagt støtte til barn. I organisasjonens arbeid ser man barnet som en aktiv part og ikke bare som mottaker av støtte. Det er viktig at barna har mulighet til å uttrykke sine ønsker, og at tjenesteleverandørene tar hensyn til dem.

Målet med *Pesäpuu*s utviklingsarbeid er å virkeliggjøre barns aktive deltakelse og rettigheter i velferdssektoren. *Pesäpuu* utvikler konkrete metoder og verktøy for dette: kort, spill, arbeidsbøker og håndbøker. Verktøyene retter seg mot dem som arbeider med barn og familier. Barn, familier, sosialarbeidere og skoler som samarbeider med *Pesäpuu* er også aktive deltakere i utviklingsarbeidet. *Pesäpuu* opprettholder og utvikler opplæringsprogrammet *Pride*, som retter seg mot fosterhjem.

Pride-programmet ble opprinnelig utarbeidet av Child Welfare League of America i USA. Programmet retter seg mot familier og består dels av et forberedelseprogram til beslutningen om å bli fosterhjem, dels av et videreopplæringsprogram.

Vi vil rette en stor takk til alle unge som har deltatt på samlingene som har funnet sted i Danmark, Finland og Norge. Uten dem ville det vært umulig å skrive dette heftet! Vi lover å gjøre vårt beste for å spre kunnskapene og gjøre barn og unges stemmer litt mer høylytte i samfunnsdebatten.

Vi vil dessuten rette en særskilt takk til deltakerne i referanse- og ekspertgruppene som på mange måter har bidratt til innholdet i dette inspirasjonsheftet:

REFERANSEGRUPPE

- Vegard Forøy, Bufdir, Norge
- Anne Katrine Tholstrup Bertelsen, Social- og Integrationsministeriet, Danmark
- Tórhild Højgaard, Socialministeriet, Färöarna
- Lára Björnsdóttir, Ministry of Welfare, Island
- Súsanna Nordendal, Socialministeriet, Färöarna
- Monica Norrman, Socialstyrelsen, Sverige
- Birgit V Niclasen, Ministry of Health, Grönland
- Anne Melchior Hansen, Socialstyrelsen, Danmark
- Mia Montonen, FSKC, Finland
- Riitta Viitala, Social- och hälsovårdsministeriet, Finland
- Doris Bjarkhamar, Socialministeriet, Färöarna

EKSPERTGRUPPE

- Christine Väливаara, Pesäpuu, Finland
- Karin Källsmyr, Voksne For Barn, Norge
- Peter Irgens, BRIS, Sverige
- Ina Nergård, Voksne For Barn, Norge
- Terese Mersebak, De 4 Årstider, Danmark
- Stina Hansen, De 4 Årstider, Danmark

Denne DVD-filmen er produsert av *Voksne for Barn* i Norge. Den viser i praksis hvordan metoden vi beskriver i inspirasjonsheftet fungerer. DVD-en er produsert på oppdrag av Nordens Velferdssenter. Den er finansiert av Nordbuk, Nordisk barne- og ungdomskomiteé. Vi vil også rette en særskilt takk til dem!

NORDENS VELFERDSSENER / Nordic Centre for Welfare and Social Issues
Box 22028, SE-104 22 Stockholm / Besøksadresse: Hantverkargatan 29 / Sverige
www.nordicwelfare.org